
Simpoziji

XIII. ZBOROVANJE ARHIVSKIH DELAVCEV SLOVENIJE V PORTOROŽU

Zborovanje arhivskih delavcev Slovenije, ki sta ga organizirala Arhivsko društvo Slovenije in Pokrajinski arhiv Koper, je bilo 14. in 15. oktobra 1987 v Portorožu. Problematika zborovanja je bila valorizacija dokumentarnega gradiva, v glavnem gradiva, ki je nastajalo po letu 1945. Zvrstilo se je 25 prispevkov, ki so jih referenti predstavili v krajših povzetkih (po 10 min.) in so bili osnova za razpravo o vrednotenju in kriterijih za izbor družbenih pravnih oseb in društev, od katerih arhivi prevzemajo gradivo. Valorizacija, bodisi v prejšnjih izločitvenih seznamih ali v sedanjih navodilih za odbiranje arhivskega gradiva iz dokumentarnega gradiva, določa splošne kriterije za odbiranje klasičnega arhivskega gradiva. Kako poteka to strokovno delo v praksi pa so predstavili referenti za različna področja: uprave, sodišč, gospodarstva, bank, samoupravnih interesnih skupnosti, službe družbenega knjigovodstva, društev, družbenopolitičnih organizacij.

Po otvoritvenem delu so bili na vrsti trije uvodni referati Darje Mihelič Ribolov na srednjeveškem piranskem območju, Duše Krnel-Umek Odbrano arhivsko gradivo kot vir za etnološke raziskave in Janeza Kopača Analiza referatov s posvetovanja o tehnični dokumentaciji.

V popoldanskem delu se je zvrstilo šest prispevkov o valorizaciji dokumentarnega gradiva upravnih organov. Kristina Šamperl-Purg je spregovorila o vrednotenju gradiva magistratnih uprav Ptuja in Ormoža, za obdobje 1750—1850 glede na pomen ustvarjalca, na količino gradiva, materialno ohranjenost, ohranjenost v izvorniku, stopnjo urejenosti danes, tehnično opremo, kategorije gradiva, ohranjenost v zaključenih celotah in ohranjenost gradiva za vsa področja magistrata kot upravne in sodne inštanace. V korreferatu je Marija Hernija-Masten obdelala to problematiko za isto območje še za prvo polovico 20. stoletja. Kategorije gradiva deželnega zbora in odbora za Kranjsko, način ureditve in hranjenje gradiva, kako je bilo že opravljeno izločanje in premišljene napotke za nadaljnje vrednotenje, ki temelji na dobrem poznavanju gradiva, je podala Saša Serše iz Arhiva SR Slovenije. Rudi Koželj je spregovoril o gradivu občinskih odborov za leta 1952—55, za področje, ki ga pokriva Pokrajinski arhiv Celje. Podal je upravno teritorialno razdelitev in opozoril na razne pomanjkljivosti, do katerih je prišlo, ker je bila valorizacija določenega gradiva izvedena brez arhivskih delavcev. Problematiko gradiva okrajnih ljudskih odborov za leta 1945—65 je nakazal Dušan Bahun iz Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Pomembno vlogo so ti odbori odigrali zlasti v obdobju administrativnega socializma prvih povojnih let. Ohranjenost fondov je različna. Do leta

1956 je gradivo v glavnem urejeno po splošnem oziroma oddelčnem delovodniku, odvisno od dobrega ali slabega pisarniškega poslovanja, večkrat pomešano, nepregledno. Stanje se je spremenilo po letu 1956. Nanizal je vrsto predlogov kako pristopiti k odbiranju gradiva okrajnih ljudskih odborov. Zelo konkretno je problematiko dokumentarnega gradiva občin po letu 1962 predstavil Branko Šuštar. Poudaril je med drugim pomen tipskih navodil za odbiranje in pa trajno sodelovanje arhivista z občinskim arhivarjem. Brane Kozina in Marjan Zupančič sta obdelala republiške upravne organe. Po natančnejšem pregledu se je pokazalo, da je bilo precej gradiva že škartiranega, vzroki za to pa so bili različni, tako politični kot gospodarski, odvisni od splošne situacije. V diskusiji se je zvrstila vrsta strokovnjakov, ki so se strinjali, da je več narejenega v prvih dveh fazah obdelave, to je seznanjanju z gradivom in pisarniškim poslovanjem, manj pa na oblikovanju kriterijev in odločitev za odbiranje. Ravno zato je zborovanje doseglo zastavljeni cilj, saj se je v številnih referatih izoblikovalo ogromno napotkov, predlogov in spoznanj, ki izhajajo iz prakse in bodo veliko pripomogli h kvalitetnejši obdelavi dokumentarnega gradiva.

Prvi trije referati drugega dne zborovanja so se lotili področja sodstva. Jelka Melik je pri obravnavi rednih sodišč poudarila, da je potrebno pri valorizaciji analizirati potrebe uporabnikov in proučiti poslovniške, ki omogočajo enostavno in jasno orientacijo po gradivu, ob upoštevanju, da je bilo nekaj gradiva uničenega že na sodiščih, nekaj ni bilo prevzetega, nekaj pa ga je bilo zaradi političnega pomena izvzetega.

Žarko Bizjak se je v prispevku Notarji omejil predvsem na pristojnosti notariata in v zvezi z njim na zvrsti in vsebino notarskega gradiva ter na stanje notarskih fondov pri nas, Ana Zaletelj pa je predstavila vse organe, ki vodijo postopke o prekrških in kakšne zvrsti gradiva nastajajo pri njih. Sledili so sestavki o vrednotenju gradiva samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti na primeru Novo mesto (Zorka Skrabl), Jurija Rose iz Nove Gorice za krajevne skupnosti, Peter Ribnikar je govoril o gradivu službe družbenega knjigovodstva SR Slovenije, z analizo vsebine gradiva podružnice Ptuj in ekspoziture Ormož službe družbenega knjigovodstva pa je skušal Branko Oblak določiti iz dokumentarnega gradiva arhivsko gradivo, ki bi v zadovoljivi meri zagotovilo dovolj podatkov za raziskovalne potrebe na ravni podružnic. Vpogled v zvrsti gradiva temeljnih bank in internih bank ter predloge, katero dokumentarno gradivo ima lastnosti arhivskega gradiva, kjer ni še praktično nič narejenega, je skušala podati referentka iz Nove Gorice Aleksandra Pavšič-Milost. Dopoldanski del zborovanja se je zaključil s prispevkom Tjaše Mrgole o vrednotenju gradiva občinske geodetske uprave (Ptuj).

V popoldanskem delu se je zvrstilo šest referatov. Vladimir Žumer je posegel na področje gospodarstva. Govoril je o dokumentarnem gradivu organizacij združenega dela. Posebej je poudaril nujnost selekcije fondov in usklajevanja med arhivi, ki je potrebna pred sprejemanjem fondov v arhiv zaradi dupliranja. Za organizacije združenega dela s področja trgovine pa je referat pripravila Marija Perko iz Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Tudi ona je proučila način poslovanja in značilnosti posameznih ustvarjalcev gradiva, njihovo pisarniško poslovanje, kar naj služi kot osnova pri določanju gradiva

trajne vrednosti. V dveh krajših prispevkih sta Maruša Zagradnik in Vlasta Tul spregovorili o značilnostih ustvarjalcev in gradiva samoupravnih interesnih skupnosti materialne proizvodnje in Zavoda za šolstvo. Zelo nazorno, s praktičnimi napotki, kar izvira iz dobrega poznavanja problematike, je valorizacijo najrazličnejših društev in kriterijev za selekcijo podal Boris Rozman. Glede na to, da so društva posebna kategorija, zahtevajo poseben pristop, ki je v prvi vrsti odvisen od osebnega stika, pogovora, sodelovanja in vztrajnosti. Prav na to je navezala svoje predavanje Milica Trebše-Štolfa, ki je predstavila vrsto društev, ki delujejo v tujini, predvsem v Kanadi, ki jih je sama obiskala, in akcijo za pridobitev gradiva teh društev. V krajšem koreferatu je referentka podala še delovanje SZDL občine Izola.

Zaključki, ki so se izoblikovali na osnovi prebranih prispevkov in razprav na zborovanju, so nedvomno izredno pomembni za arhivsko stroko. Vsi referenti in razpravljalci so se strinjali, da je treba vrednotenje dokumentarnega gradiva izvesti zelo previdno, skrbno pregledati izločanje »nearhivskega gradiva«, da ne bi povzročili nepopravljive škode. Upoštevati je treba, da velikokrat gradivo ni v celoti ohranjeno, da so vrzeli, ki pa jih je marsikdaj mogoče zapolniti s poznavanjem in upoštevanjem vseh ustvarjalcev gradiva. Odbiranje in navodila zanj se morajo nadalje prilagoditi gradivu in obdobju, v katerem je gradivo nastajalo. Poleg gradiva in pisarniškega poslovanja je treba poznati tudi kriterije za odbiranje, ki se jih ne sme posploševati, ampak prilagoditi ustvarjalcu. Poskusiti je treba najti odgovor na vprašanje, kateri so tisti dokumenti, za katere smo arhivski delavci zainteresirani. Škoda je, da so odpadli napovedani prispevki zgodovinarjev, ki proučujejo najnovejšo zgodovino, Jere Vodušek-Starič, Jožeta Prinčiča, Zdenka Čepiča, saj bi s svojimi predlogi in potrebami kot glavni uporabniki na osnovi svojih delovnih izkušenj gotovo pripomogli pri oblikovanju čimboljših kriterijev in načrtov za vrednotenje dokumentarnega gradiva.

Tako referati kot razprave bodo objavljeni v glasilu Arhivi.

Metka Gombač

POSVET REVOLUCIONARNA GIBANJA MED VOJAKI V MARIBORU

1918—1941

Maribor, 23. aprila 1987

V organizaciji mestnega komiteja ZKS in ob sodelovanju občinskih komitejev in Marksističnega centra pri Univerzi v Mariboru se je zbralo v Mariboru kar zgledno število razpravljalcev in občinstva na posvet o »vplivu idej revolucionarnega delavskega gibanja med vojaštvom v Mariboru, delovanju komunistov znotraj vojaških enot in zvez organizatorjev KPJ in KPS med vojaki v Mariboru in širšem slovenskem in jugoslovanskem prostoru med leti 1918 in 1941« (iz vabila). Glede na obletnici, ki jima je bilo posvetovanje posvečeno (50-letnici ustanovitve KPS in 50-letnici prihoda Josipa Broza Tita na čelo KPJ), je bila tema posveta izbrana nekonvencionalno, kar pa je šteti organizatorjem le v dobro. S strokovnega stališča je bilo posvetovanje po-